

Katırcılar

Yönetmen: Şerif Gören

Senaryo: Hüseyin Kuzu, Eyüp Halit Türkyazıcı

Oyuncular: Kadir İnanır (Rüstem), Halit Ergün (Abdurrahman), Aysegül Aldinç (Gazeteci Kız)
1987 / Türkiye / Türkçe / 85'

Toplumsal gerçekçilik akımının ikinci dalga yönetmenlerinden olan Şerif Gören, sinema hayatı boyunca önemli pek çok filmde farklı görevlerde yer alması sebebiyle adına aşına olduğumuz bir yönetmen. Bu filmler arasında senaristliğini yaptığı *Umut* (1970), editörlüğünü yaptığı *Derman* (1983), yönetmenliğini yaptığı *Yol* (1981), *Endişe* (1974), *Yılanların Öcü* (1985) ve *On Kadın* (1987) gibi filmler sayılabilir. *Katırcılar*, bu filmlerin yanında adını daha az duyduğumuz bir film olmakla beraber; güçlü öyküsü ve karakterlerinin çeşitliliğiyle izleyicisini vurucu bir gerçekliğin içine çekiyor.

Filmin ana karakterlerini katırcılık işiyle uğraşan, karın kişinin ortasında Bingöl dağlarında yük taşıırken kaçakçılık yüzünden yakalanan Ramazan, Rüstem ve Abdurrahman ile onları yargılanmaya götüren dört asker oluşturuyor. Filmin başından sonuna kadar gerçek anlamda izleyebildiğimiz tek kadın karakter ise İstanbul'dan gelen gazeteci Ayşegül. Diğer kadınlar belli rollerde kısa zamanlarda, repliksiz bir şekilde belirip kayboluyorlar. Köydeki kadınların varlığı bu denli pasif ve derinliksiz verilmişken Ayşegül, kendi kararlarını alan; meslek sahibi; modern bir kadın olarak karşımıza çıkıyor. Fakat onun varlığı da çevresindeki erkekler için bir cazibe unsuru olmaktan öteye geçemiyor. Çevre ve kişiler değiştikçe Ayşegül'e yakınlaşma çabaları da değişiyor fakat Ayşegül'ün bu iletişim ağında konumu nerdeyse hep aynı kalıyor.

Filmin erkek karakterleriniyse birçok sosyal ve ekonomik alanda, farklı vazife ve duruşlarla görmek mümkün. Bunun yanında katırcılara eşlik eden askerlerin farklı farklı arka planlardan gelmesi ve katırcıların ortak yaşamlarına rağmen birbirine benzemeyen huyları filmde birçok etkileyici detayın doğmasına sebep oluyor. Metrelerce karla kaplı yollarda hem kendi dertleriyle hem de güçlü soğukla baş etmeye çalışan karakterlerin bir yerden sonra birbirlerine mesleki ünvanlarının gerektirdiği profesyonel davranış kalıplarının ötesinde davranabilir hale gelmeleri filmi daha insani ve derinlikli bir noktaya taşıyor. Böylelikle de film, karakterlerin barındırdıkları farklı katmanları görmemizi sağlıyor.

Şerif Gören'in 1987'de çektiği *Katırcılar* filmi, öyküsünü Doğu'da farklı görev ve kimliklerle yaşamlarını sürdüren insanlara ve onlar arasındaki ilişki üzerine temellendirirken radikal ya da basmakalıp bir anlatının ötesine geçebilmesi sebebiyle anlamlı bir film. Devletin içinde ya da karşısında olarak konumlandırılacak birçok kurum ve eylemin gündelik yaşamda birbirlerinden o kadar da kolay ve net bir biçimde ayrılmadığını görebildiğimiz filmde; karakterlerin hiçbiri salt suçlu, mazlum ya da kahraman olarak karşımıza çıkmıyor. Her karakterin kendi hayat hikayesi, kendi sonu, kendi duygusal gerilimleri var ve bu zenginlik film kahramanlarını durumlarının birer soyut imgesi olarak okumamızın önüne geçiyor.

Dönemin malum şartları sebebiyle yaşananların etnisiteye dayalı boyutu eksik. Yine de; Türkiye politik tarihine az buçuk aşına olan herhangi bir seyirci izlediği yaşam koşullarının ve mevcut gerilimlerin nasıl bir etnik ve ekonomik yapı üzerinden şekillendiğini okuyabilir. Bununla birlikte, yukarda da değindiğim gibi, karakterler ve dolayısıyla etnik kimlikler arasındaki ilişkiler film boyunca aynı kalmıyor. Filmin başarılı kurgusu; yolculuk ilerledikçe, tipi ve soğuk güçlendikçe karakterlerin konumlarının soyut temsilcileri olmaktan öteye geçmelerini; hem birbirleri hem de seyirci için daha gerçek, ete kemiğe bürünmüş varlıklar haline gelmelerini sağlıyor.

Merve Erdem